

Н. П. Капітаненко

к.ю.н., доцент, доцент кафедри менеджменту організацій та управління проектами
Інженерного навчально-наукового інституту
Запорізького національного університету

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ У СФЕРІ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАВА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ НА ТОРГОВЕЛЬНУ МАРКУ: ОСНОВНІ АСПЕКТИ

У статті досліджено та розкрито основні аспекти адміністративно-правового регулювання у сфері реалізації права інтелектуальної власності на торговельну марку і вироблено рекомендації для його вдосконалення на основі аналізу чинного законодавства України, правозастосовної практики, наукових досягнень юридичної науки.

Встановлено, що в умовах ринкової економіки важливим завданням для суб'єктів господарської діяльності є забезпечення конкурентоспроможності товарів та послуг, як одного із чинників ефективної діяльності у сфері суспільного виробництва. Аргументовано, що насиченість ринку товарів та послуг стимулює кожного суб'єкта господарювання використовувати засоби індивідуалізації учасників господарського обороту, товарів та послуг, а саме: комерційне найменування, торговельну марку та географічне зазначення. Перегляд чинного законодавства України у сфері охорони прав на торговельні марки зумовлений необхідністю забезпечити ефективне виконання Україною зобов'язань у рамках Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським Співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони.

Визначено, що ефективність реалізації прав на об'єкти інтелектуальної власності залежить, насамперед, від рівня законодавчого регулювання цих відносин. В Україні відбувається процес імплементації в національне законодавство положень права Європейського Союзу у сфері інтелектуальної власності, зокрема щодо торговельної марки.

З'ясовано, що адміністративно-правове регулювання у сфері реалізації права інтелектуальної власності на торговельну марку слід розглядати як цілеспрямований вплив на адміністративні правовідносини між публічною адміністрацією та суб'єктами права інтелектуальної власності в означеній галузі, здійснюваний за допомогою відповідних правових засобів в процесі виконання, використання та застосування адміністративно-правових норм з метою упорядкування, реалізації та захисту прав та законних інтересів учасників відносин.

Визначено, що адміністративно-правове регулювання у сфері інтелектуальної власності набуває надзвичайно важливого значення в умовах розвитку конкурентоспроможної національної економіки на основі знань та інновацій.

Ключові слова: адміністративно-правове регулювання, торговельна марка, право інтелектуальної власності, реалізація права.

Kapitanenko N. P. Administrative and legal regulation in the field of implementation of intellectual property right to a trademark: main aspects

The article researches and reveals the main aspects of administrative and legal regulation in the field of implementation of intellectual property right to a trademark and develops recommendations for its improvement based on the analysis of current legislation of Ukraine, law enforcement practice, scientific achievements of legal science.

It is found that in a market economy conditions, an important task for business entities is to ensure the competitiveness of goods and services as one of the factors of effective activity in the field of social production. It is argued that the saturation of the market of goods and services encourages each business entity to use the means of individualization of participants in economic turnover, goods and services, namely: trade name, trademark and geographical indication. The revision of the current legislation of Ukraine in the field of trademark rights protection is due to the need to ensure effective implementation of Ukraine's obligations under the Association Agreement between Ukraine, on the one hand, and the European Union, the European Atomic Energy Community and their Member States, on the other hand.

It is determined that the effectiveness of the implementation of intellectual property items rights depends primarily on the level of legislative regulation of these relations. Ukraine is in the process of implementing into national law the provisions of European Union law in the field of intellectual property, in particular regarding trademarks.

It was found that administrative and legal regulation in the field of implementation of intellectual property right to the trademark should be considered as a purposeful influence on the administrative legal relations between public administration and intellectual property right subjects in this area, carried out by appropriate legal means in the process of execution, use and application of administrative and legal norms with a view to order, implement and protect the rights and legitimate interests of the relations parties.

It is determined that administrative and legal regulation in the field of intellectual property becomes extremely important in the development of a competitive national economy based on knowledge and innovation.

Key words: administrative and legal regulation, trademark, intellectual property right, implementation of right.

Актуальність теми дослідження. Рівень розвитку науки і техніки є визначальним чинником інноваційного розвитку економіки, підвищення добробуту громадян, їх духовного та інтелектуального зростання. Цим зумовлена необхідність пріоритетної державної підтримки розвитку науки як джерела економічного зростання і невід'ємної складової національної культури та освіти, створення умов для реалізації інтелектуального потенціалу громадян у сфері наукової і науково-технічної діяльності, забезпечення використання досягнень вітчизняної та світової науки і техніки для задоволення соціальних, економічних, культурних та інших потреб суспільства. Забезпечення конкурентоспроможності економіки та досягнення успіху Україною на інноваційному шляху розвитку неможливо без ґрунтовного осмислення сучасного стану такого впливового чинника економіки як інтелектуальна власність. Створена за роки незалежності в Україні система інтелектуальної власності, яка поєднує нормативно-правову основу, інституційну базу, інфраструктуру та користувачів цієї системи, є дієвим механізмом сприяння соціально-економічному розвитку українського суспільства.

В умовах ринкової економіки важливим завданням для суб'єктів господарської діяльності є забезпечення конкурентоспроможності товарів та послуг, як одного із чинників успіху діяльності у сфері суспільного виробництва, спрямованої на виготовлення та реалізацію продукції, виконання робіт чи надання послуг. Насиченість ринку товарів та послуг стимулює кожного суб'єкта господарювання використовувати засоби індивідуалізації учасників господарського обороту, товарів та послуг. Засобами, які надають можливість вирізнити одних суб'єктів господарювання з-поміж інших та не вводити в оману споживачів, є комерційне найменування, торговельна марка та географічне зазначення. Насамперед, важливим інструментом забезпечення добросовісної конкуренції та захисту інтересів суб'єктів господарювання є торговельна марка. Перегляд чинного законодавства України у сфері охорони прав на торговельні марки, зумовлений необхідністю забезпечити ефективне виконання Україною зобов'язань у рамках Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським Співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони, актуалізує важливість та доцільність теоретико-практичних досліджень вказаного питання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика адміністративно-правового регулювання відображена в працях таких фахівців у галузі теорії держави і права та учених-адміністративістів, як: В. Авер'янов, С. Алексєєв, О. Андрійко, Д. Бахрах, І. Бачило, Ю. Битяк, С. Братусь, А. Васильєв, В. Галунько, В. Гарашук, І. Голосніченко, Є. Додін, Г. Забарний, Р. Калюжний, Л. Коваль, І. Коліушко, Т. Коломоєць, В. Колпаков, А. Комзюк, Є. Кубко, О. Кузьменко, Є. Курінний, О. Миколенко, Н. Нижник, О. Остапенко, О. Петришин, В. Петков, П. Рабінович, В. Сіренко, В. Стефанік, С. Стеценко, Ю. Тихомиров, Ю. Шемшученко, В. Шкарупа, О. Якуба та ін.

Дослідження тематики адміністративно-правового регулювання реалізації права інтелектуальної власності на торговельну марку здійснювали: Г. Андрощук, Ю. Бошицький, В. Гордейчук, Т. Демченко, Г. Закорецька, Ю. Капіца, О. Кашинцева, А. Кодинець, В. Крижна, П. Немеш, О. Рассомахіна, Т. Рудник, Р. Стефанчук та ін. Однак наявність значної кількості праць із цієї проблематики не зменшує ступінь актуальності дослідження встановлення особливостей адміністративно-правового регулювання реалізації права інтелектуальної власності на торговельну марку в умовах гармонізації українського та європейського законодавства.

Метою статті є встановлення основних аспектів адміністративно-правового регулювання у сфері реалізації права інтелектуальної власності на торговельну марку і вироблення рекомендацій для його вдосконалення.

Результати дослідження. В умовах побудови інноваційного суспільства відбувається «переакцентація джерел створення національного багатства з використання природних ресурсів, фізичної, низько акумулятивної праці і фінансового капіталу на максимальне включення наукоємних технологій і інтелектуального потенціалу суспільства» [1, с.8]. Якісні зміни, які відбуваються в економіці, політичній та соціальній сферах суспільства, сприяють появі нових відносин, зокрема у сфері реалізації права інтелектуальної власності, які потребують відповідного правового регулювання нормами різних галузей права. Адміністративно-правове регулювання, як один із видів правового регулювання, є процесом послідовного використання адміністративно-правових засобів для досягнення цілей регулювання поведінки учасників суспільних відносин. Загалом, призначення норм адміністративного права полягає у гарантії реалізації та захисту людиною своїх прав і свобод у сфері публічно-правових відносин.

Одним із важливих завдань вказаних перетворень є вдосконалення адміністративно-правового регулювання сфери інтелектуальної власності, зокрема статусу торговельної марки. Належна реалізація права інтелектуальної власності на торговельні марки розглядається учасниками відносин як фактор підвищення конкурентоспроможності продукції та послуг, засіб захисту від недобросовісної конкуренції.

На сьогодні найбільш поширеним об'єктом права інтелектуальної власності в Україні є торговельна марка. Так, за статистичними даними Українського інституту інтелектуальної власності за 2020 р. було зареєстровано 30255 охоронних документів на винаходи, корисні моделі, промислові зразки і торговельні марки, із них – 19640 свідоцтв було видано на торговельні марки. Цікавим також є той факт, що кількість зареєстрованих торговельних марок в 2020 р. – 19640, а в 2019 р. – 17322, тобто зростання на 113,4% [2]. Відтак, в Україні має місце позитивна динаміка у частині реєстрації торговельних марок, що відповідає світовим тенденціям.

Розглядаючи історію становлення торговельної марки як явища, слід зазначити, що її виникнення обумовлено розвитком та становленням товарного виробництва. Потреба виробників продукції в обмеженні можливості інших виробляти та реалізовувати схожу продукцію спонукали їх до встановлення монополії шляхом використання певних позначень для товару чи послуг [3]. В подальшому, з розвитком ремісництва, торгівлі в XV-XVI ст. ст. клеймо використовувалося «не тільки заради індивідуалізації речі, а також для продажу товару, впливаючи на рівень його репутації, та засвідчуючи якість товару і відповідне ставлення покупця до виробника» [4, с.198]. Розвиток суспільного виробництва, який супроводжувався належним правовим забезпеченням динамічних ринкових відносин, сприяв становленню інституції торговельної марки.

Термін «торговельна марка» на сьогодні є досить вживаним як у вітчизняному, так і міжнародному законодавстві. Однак, слід звернути увагу, що поряд з вказаним поняттям часто використовують терміни «знаки для товарів та послуг», «товарний знак», «торговий знак», «знак для послуг», «логотип». Важливо, що єдність правової термінології є основою не лише для подальших досліджень науковців, а і якісною базою праворозуміння та правозастосування чинних норм права. Наявність такого різноманіття термінологічних словосполучень має історико-правову основу. Так, О. Рассомахіна зазначає, що термін «товарний знак» у вітчизняній правовій доктрині знаходить свої витoki ще у Правилах «Про товарні знаки (фабричні та торгові марки і клейма)» Російської імперії від 22 червня 1896 р., до складу якої на той час Україна входила. Перші декрети органів радянської влади також містили вказане поняття [5, с.213]. Хоча Постанова ЦВК та РНК СРСР «Про виробничі марки та товарні знаки» від 7 березня 1936 р. містила спеціальний термін «торгова марка» як різновид товарного знака для торгових підприємств, тобто як спеціальний термін стосовно загального терміну «товарний знак» [6, с.16].

Міжнародне законодавство, зокрема Паризька конвенція про охорону промислової власності від 20 березня 1883 р., використовує поняття «товарний знак» і «знак для обслуговування» [7]. Світова практика, визнають фахівці, для індивідуалізації учасників господарського обороту, товарів та послуг пішла шляхом використання обох зазначених понять, розмежовуючи їх за призначенням: товарні знаки вирізняють товари, а знаки обслуговування — послуги [8, с.407]. Україна, розробляючи вітчизняне законодавство про інтелектуальну власність в перші роки незалежності, поєднала два поняття «товарний знак» і «знак обслуговування» в одне — «знак для товарів та послуг». Закон України «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг» від 15 грудня 1993 р. в попередній редакції визначав, що знак для товарів та послуг — це позначення, за яким товари і послуги одних осіб відрізняються від товарів і послуг інших осіб [9]. ЦК України, прийнятий Верховною Радою України 16 січня 2003 р., на відміну від вказаного Закону України вводить нове поняття для позначення об'єкта інтелектуальної власності в сфері індивідуалізації товарів і послуг — «торговельна марка», використавши міжнародну термінологію (trade mark) [10, с.26]. Однак, на думку фахівців, зміна назви не вплинула на суть об'єкта [8, с.407]. Слід визнати, що на сьогодні відбувається активна робота законодавця щодо узгодження та застосування єдиних категорій для регулювання суспільних відносин в досліджуваній галузі.

Ефективність реалізації прав на об'єкти інтелектуальної власності залежить, насамперед, від рівня законодавчого регулювання цих відносин. Серед нормативно-правових актів, як одного із засобів адміністративно-правового регулювання, основу правового регулювання реалізації права інтелектуальної власності на торговельні марки складає Конституція України. Основний закон України гарантує свободу творчості, захист інтелектуальної власності, моральних і матеріальних інтересів учасників правовідносин, а також забезпечує право на результати інтелектуальної діяльності (ст. 54). Крім того, суб'єктам підприємницької діяльності держава забезпечує захист конкуренції, недопущення неправомірного обмеження конкуренції та використання недобросовісної конкуренції (ст.42) [11].

ЦК України, крім визначення загальних положень про право інтелектуальної власності (ст. ст. 418-432), надав дефініцію поняття і встановив, що торговельною маркою може бути будь-яке позначення або будь-яка комбінація позначень, які придатні для вирізнення товарів (послуг), що виробляються (надаються) однією особою, від товарів (послуг), що виробляються (надаються) іншими особами (ст. 492). Кодифікованим актом структурно виділено суб'єктів права інтелектуальної власності на торговельну марку, майнові права та строк їх чинності тощо (ст. ст. 492-500) [12]. ГК України містить лише ст.157, яка передбачає правомочності суб'єктів господарської діяльності щодо торговельної марки. В той же час вказана норма права визнає, що умови використання торговельної марки у сфері господарювання визначаються законом [13].

Відносини, що виникають у зв'язку з набуттям і здійсненням прав на торговельні марки в Україні регулює Закон України «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг» від 15 грудня 1993 р. Зміни, які відбулися в економіці країни в процесі становлення цивілізованого унормованого ринку товарів та послуг з часу прийняття означеного Закону, сприяли підвищенню рівня правової охорони і захисту прав на торговельні марки. Закономірним є перегляд чинного законодавства України у сфері охорони прав на торговельні марки задля ефективного виконання Україною зобов'язань у рамках Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським Співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення охорони і захисту прав на торговельні марки і промислові зразки та боротьби з патент-

ними зловживаннями» від 21 липня 2020 р. [14] прийнятий з метою забезпечити виконання зобов'язань України у сфері європейської інтеграції в частині узгодження вимог чинного законодавства України щодо охорони прав на торговельні марки із правом Європейського Союзу. В пояснювальній записці до проекту Закону зазначено, що Законом передбачається імплементація вимог статей 204-207 Угоди про асоціацію, а також Директиви 2008/95/ЄС від 22 жовтня 2008 року Європейського Парламенту та Ради про наближення законодавств держав-членів щодо торговельних марок, Регламенту Ради (ЄС) № 207/2009 від 26 лютого 2009 року про торговельну марку Співтовариства у національне законодавство [15]. Прийняття Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення охорони і захисту прав на торговельні марки і промислові зразки та боротьби з патентними зловживаннями» від 21 липня 2020 р. (набув чинності 16 серпня 2020 р.) сприяло запровадженню наступних нововведень стосовно реалізації права інтелектуальної власності на торговельну марку: надано можливість подання заявки в електронній формі; розширено перелік об'єктів, які не можуть отримати правову охорону; уточнено підстави для відмови у реєстрації або визнання недійсною реєстрації торговельної марки; право реєстрації колективної торговельної марки; електронне діловодство; уточнено порядок надання правової охорони за міжнародною реєстрацією (за Мадридською системою); визнання листів про згоду як належний аргумент для реєстрації торговельної марки; конкретизовано правила процедури заперечень на стадії розгляду заявки; подовжено період невикористання торговельної марки (5 років); скорочено строк права повторної реєстрації (2 роки) тощо. Безумовно, позитивним є гармонізація законодавства України та ЄС в означеній тематиці. Водночас, внесення змін до Закону України «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг» від 15 грудня 1993 р. не сприяло вирішенню окремих термінологічних аспектів досліджуваного питання. Так, у тексті Закону слова «знаки для товарів і послуг» в усіх відмінках і числах замінено словами «торговельна марка» у відповідному відмінку і числі, однак назва Закону залишилася в старій редакції і не містить поняття «торговельна марка». З цього приводу варто дослухатися до М. Панова, що «юридична наука (або її галузі) ... повинна мати як обов'язковий атрибут і інструментарій пізнання розвинуту систему категорій і понять (понятійний апарат) ... формування понять, як і в цілому понятійного апарату юридичної науки, є найважливішим завданням та її власним призначенням, ... константою її буття» [16, с.54]. Отже, наявність основоположних понять створює підґрунтя для подальших наукових досліджень, вдосконалення юридичної техніки нормативно-правових актів, правоутворення та правозастосування.

Закон України «Про захист від недобросовісної конкуренції» від 7 червня 1996 р., який визначає правові засади захисту суб'єктів господарювання і споживачів від недобросовісної конкуренції, встановив, що недобросовісною конкуренцією є будь-які дії у конкуренції, що суперечать торговим та іншим чесним звичаям у господарській діяльності. Закон визнав, що однією з форм недобросовісної конкуренції є неправомірне використання ділової репутації суб'єкта господарювання, яка включає такий спосіб прояву як неправомірне використання позначень, тобто використання імені, комерційного (фірмового) найменування, торговельної марки (знака для товарів і послуг), рекламних матеріалів, оформлення упаковки товарів і періодичних видань, інших позначень без дозволу (згоди) суб'єкта господарювання, який раніше почав використовувати їх або схожі на них позначення у господарській діяльності, що призвело чи може призвести до змішування з діяльністю цього суб'єкта господарювання (ст.4) [17].

Міжнародні договори, ратифіковані Верховною Радою України, є частиною національного законодавства України відповідно до ст.9 Конституції України та ст.19 Закону України «Про міжнародні договори України» від 29 червня 2004 року [18]. Важливими міжнародними договорами у сфері реалізації права інтелектуальної власності на торговельну марку є: Паризька Конвенція про охорону промислової власності від 20 березня 1883 р.; Мадридська угода про міжнародну реєстрацію знаків від 14 квітня 1891 р. [19] (набрала чинності для України 25 грудня 1991 р.); Ніщцька угода про Міжнародну класифікацію товарів і послуг для реєстрації знаків від 15 червня 1957 р. [20] затверджена Законом України від 1 червня 2000 року № 1762-III; Віденська угода про заснування Міжнародної класифікації зображувальних елементів знаків від 12 червня 1973 р. [21], затверджена Законом України від 18 лютого 2009 року №1000-VI; Протокол до Мадридської угоди про міжнародну реєстрацію знаків від 28 червня 1989 р. [22], затверджений Законом України від 1 червня 2000 року № 1763-III та ін.

Адміністративно-правове регулювання реалізації права інтелектуальної власності на торговельну марку здійснюють також підзаконні нормативно-правові акти, зокрема: Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку сплати зборів за дії, пов'язані з охороною прав на об'єкти інтелектуальної власності» від 23 грудня 2004 р. № 1716, Декрет Кабінету Міністрів України «Про державне мито» від 21 січня 1993 р. № 7-93, Наказ Міністерства освіти і науки України «Про затвердження Положення про Державний реєстр свідоцтв України на знаки для товарів і послуг» від 10 січня 2002 р. №10, Наказ Міністерства освіти і науки України «Про затвердження Правил погодження питань про внесення позначення, що містить офіційну назву держави «Україна», до знака для товарів і послуг» від 4 серпня 2010 р. № 790 тощо [23, с.277].

Адміністративно-правові відносини, які виникають в процесі реалізації права інтелектуальної власності на торговельну марку, є різновидом правових відносин, які виникають на основі адміністративно-правових норм у сфері інтелектуальної власності. Стосовно цієї фундаментальної категорії адміністративного

права В. Авер'янов зазначав, що запровадження нового типу відносин є надзвичайно важливим в процесі реалізації адміністративної реформи в Україні. Адміністративно-правові відносини мають забезпечувати кожній людині захист її прав і свобод у сфері діяльності органів влади [24, с.140]. В. Колпаков визнає, що поняття адміністративних правовідносин, подолавши інерцію радянських стереотипів, постало в оновленому виді важливим чинником в гармонізації взаємодій між публічною владою і людиною [25, с. 101].

Складовими частинами вказаних відносин є суб'єкти, об'єкти та зміст. Об'єктом правовідносин є те, щодо чого виникають, розвиваються і припиняються адміністративно-правові відносини. Об'єктом правовідносин у зазначеній сфері є торговельна марка. Закон України «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг» від 15 грудня 1993 р. визначає, що торговельна марка – це позначення, за яким товари і послуги одних осіб відрізняються від товарів і послуг інших осіб, і далі конкретизує, що позначеннями можуть бути, зокрема, слова, у тому числі власні імена, літери, цифри, зображувальні елементи, кольори, форма товарів або їх пакування, звуки, за умови що такі позначення придатні для відрізнення товарів або послуг одних осіб від товарів або послуг інших осіб, придатні для відображення їх у Державному реєстрі свідоцтв України на торговельні марки таким чином, що дає змогу визначити чіткий і точний обсяг правової охорони, що надається (ст. ст. 1, 5 Закону) [9]. Для надання правової охорони торговельній марці вона повинна відповідати наступним вимогам: 1) не суперечити публічному порядку та загально визнаним принципам моралі; 2) відповідати вимогам Закону України «Про засудження комуністичного та націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів в Україні та заборону пропаганди їхньої символіки» від 9 квітня 2015 р. [26]; 3) відсутні підстави для відмови в наданні правової охорони, встановлені Законом України «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг» від 15 грудня 1993 р.

Набуття права інтелектуальної власності на торговельну марку відбувається після подачі заявки заявником, проведення формальної чи кваліфікаційної експертизи та затвердження рішення про реєстрацію торговельної марки, що засвідчується свідоцтвом. Свідоцтво видає від імені держави уповноважений на це орган – Національний орган інтелектуальної власності (НОІВ), функції якого, відповідно до розпорядження Кабінету Міністрів України «Про Національний орган інтелектуальної власності» від 13 жовтня 2020 р. № 1267-р. [27] виконує Державне підприємство «Український інститут інтелектуальної власності». Обсяг правової охорони, що надається, визначається зображенням торговельної марки та переліком товарів і послуг, внесеними до Державного реєстру свідоцтв України на торговельні марки, і засвідчується свідоцтвом з наведеними у ньому копією внесеного до Реєстру зображення торговельної марки та переліком товарів і послуг. Строк дії свідоцтва становить 10 років від дати подання заявки до НОІВ і продовжується НОІВ за клопотанням власника свідоцтва щоразу на 10 років, за умови сплати відповідного збору. Свідоцтво надає його власнику виключне право забороняти іншим особам використовувати без його згоди торговельну марку та позначення, тотожне із зареєстрованою торговельною маркою.

Заявник може оскаржити рішення НОІВ у судовому порядку або до Апеляційної палати протягом двох місяців від дати одержання рішення НОІВ чи копій матеріалів, відповідно до Закону України «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг» від 15 грудня 1993 р., а для власника міжнародної реєстрації – строк три місяці від дати надсилання НОІВ до Міжнародного бюро Всесвітньої організації інтелектуальної власності заяви про відмову в наданні правової охорони торговельній марці за міжнародною реєстрацією в Україні (ч.1 ст. 15 Закону).

ЦК України суб'єктами права інтелектуальної власності на торговельну марку визнає фізичних та юридичних осіб (ч.1 ст.493) [12]. В той же час Закон України «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг» вказує, що право на одержання свідоцтва має будь-яка особа, об'єднання осіб або їх правонаступники (ч.5 ст.5), визначаючи, що особа – це фізична або юридична особа (ст.1). Як бачимо, українське законодавство на відміну від законодавства деяких зарубіжних країн не вимагає від особи, яка звертається для реєстрації торговельної марки, статусу суб'єкта підприємницької діяльності – юридичної особи чи фізичної особи-підприємця [28]. Означена проблематика залишається дискусійною серед фахівців.

Суб'єктами правовідносин у сфері реалізації права інтелектуальної власності на торговельну марку, крім вказаних суб'єктів права інтелектуальної власності, є Національний орган інтелектуальної власності, функції якого виконує державне підприємство «Український інститут інтелектуальної власності», Міністерство економіки України як головний орган у системі центральних органів виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізацію державної політики у сфері інтелектуальної власності. Лише представники у справах інтелектуальної власності (патентні повірені) мають право представляти інтереси іноземців, осіб без громадянства, іноземних юридичних осіб та інших осіб, які мають місце постійного проживання чи постійне місцезнаходження за межами України, у відносинах з НОІВ. Громадяни України, юридичні особи України наділені правом самостійно або за допомогою представників у справах інтелектуальної власності (патентних повірених) звертатися до НОІВ.

Висновки. Таким чином, адміністративно-правове регулювання у сфері реалізації права інтелектуальної власності на торговельну марку слід розглядати як цілеспрямований вплив на адміністративні правовідносини між публічною адміністрацією та суб'єктами права інтелектуальної власності в означеній галузі, здійснюваний за допомогою відповідних правових засобів в процесі виконання, використання та засто-

сування адміністративно-правових норм з метою упорядкування, реалізації та захисту прав та законних інтересів учасників відносин.

З огляду на визначену перспективу побудови в Україні високорозвиненої інноваційної економіки питання вдосконалення адміністративно-правового регулювання у сфері права інтелектуальної власності набуває особливої ваги. Вказана проблема кореспондується з інститутом торговельної марки, який на сьогодні є найбільш поширеним об'єктом права інтелектуальної власності як в Україні, так і у світі. Як свідчить юридичний аналіз, цілісність адміністративно-правового регулювання сьогодні проходить етап становлення, зберігаються неузгодженість понятійно-категоріального апарату, суперечливість норм права і актів законодавства. В умовах виконання зобов'язань України у сфері європейської інтеграції у частині узгодження вимог чинного законодавства України щодо торговельних марок із правом Європейського Союзу підвищуються вимоги до вироблення рекомендацій стосовно подальшого зближення правового регулювання торговельних марок з європейськими стандартами та вимогами. Нагальною проблемою адміністративного права залишається розробка юридичною наукою основоположних понять, юридичних конструкцій основних категорій та їх належне застосування в нормативно-правових актах. Забезпечення реалізації нововведень, якими були доповнені вітчизняні нормативно-правові акти щодо сфери реалізації права інтелектуальної власності на торговельну марку, сприятиме гармонізації законодавства України та ЄС з метою гарантування кожному реалізацію та захист прав у відносинах з публічною адміністрацією.

Список використаних джерел:

1. Концептуальні засади становлення інноваційного суспільства в Україні : монографія / кол. авт.: Г. П. Клімова, С. М. Іванов, Л. С. Шевченко та ін. ; за ред. Ю. Є. Атаманової, Г. П. Клімової. Х. : Право, 2015. 452 с.
2. Показники надходження та розгляду заявок і реєстрації охоронних документів за 2020 рік. URL: <https://ukrpatent.org/uk/articles/2020-year-expert>
3. Пічкур О. Історичні аспекти правової охорони результатів творчої діяльності. *Інтелектуальна власність*. 2003. №9. с. 3-7.
4. Світличний О. П. Право інтелектуальної власності: Підручник. Вид. 2, змін. і доп. / О. П. Світличний. К.: НУБіП України, 2016. 355 с.
5. Рассомахіна О. поняття торговельної марки та її співвідношення із суміжними правами. *Форум права*. 2007. №3. С.212-223. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/FP_index
6. Демченко Т.С. Охрана товарных знаков (сравнительно-правовой анализ): Монография. К.: Ин-т государства и права им. В.М. Корецкого НАН Украины, 2005. 208 с.
7. Паризька конвенція про охорону промислової власності від 20 березня 1883 р. набула чинності в Україні 25 грудня 1991 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_123#Text
8. Право інтелектуальної власності: Акад. курс: Підруч. для студ. вищих навч. закладів / О. П. Орлюк, Г. О. Андрощук, О. Б. Бутнік-Сіверський та ін.; За ред. О. П. Орлюк, О.Д. Святоцького. К.: Видавничий Дім «Ін Юре», 2007. 696 с.
9. Про охорону прав на знаки для товарів і послуг: Закон України від 15 грудня 1993 р. № 3689-ХІІ. *Відомості Верховної Ради України*. 1994. № 7. Ст. 36.
10. Капітаненко Н.П. Патентування та захист авторських прав: навчально-методичний посібник для студентів ЗДІА галузі знань «Автоматизація та приладобудування» всіх форм навчання; Запоріж. держ. інж. акад. Запоріжжя: ЗДІА, 2018. 130 с.
11. Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст.141
12. Цивільний кодекс України. Прийнятий 16 січня 2003 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40-44. Ст.356.
13. Господарський кодекс України. Прийнятий 16 січня 2003 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № №18, 19-20, 21-22. Ст.144.
14. Провнесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення охорони і захисту прав на торговельні марки промислові зразки та боротьби з патентними зловживаннями: Закон України від 21 липня 2020 року № 815-ІХ. *Відомості Верховної Ради України*. 2020. № 51. ст.481.
15. Пояснювальна записка до проекту Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення охорони і захисту прав на торговельні марки і промислові зразки та боротьби з патентним тролінгом» від 11 жовтня 2019 р. № 2258. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/815-20#n294>
16. Панов М. Проблеми формування понятійного апарату юридичної науки: методологічні аспекти. *Вісник Академії правових наук України*. Х.: Право, 2003. № 2-3 (33-34). с. 54-67.
17. Про захист від недобросовісної конкуренції: Закон України від 7 червня 1996 року № 236/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 36. ст.164.
18. Про міжнародні договори України: Закон України від 29 червня 2004 року. *Відомості Верховної Ради України*. 2004. № 50. ст.540.

19. Мадридська угода про міжнародну реєстрацію знаків від 14 квітня 1891 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_134#Text
20. Ніщцька угода про Міжнародну класифікацію товарів і послуг для реєстрації знаків від 15 червня 1957 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_066#Text
21. Віденська угода про заснування Міжнародної класифікації зображувальних елементів знаків від 12 червня 1973 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_h33#Text
22. Протокол до Мадридської угоди про міжнародну реєстрацію знаків від 28 червня 1989 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_583#Text
23. Капітаненко Н.П. Генезис адміністративно-правового регулювання у сфері реалізації права інтелектуальної власності. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2020. № 8. С. 275-279.
24. Авер'янов Вадим Борисович. Вибрані наукові праці / Упорядники: Андрійко О.Ф. (керівник колективу), Нагребельний В.П., Кисіль Л.Є., Педько Ю.С., Дерезь В.А., Пухтецька А.А., Кірмач А.В., Люлька Л.В. За заг. ред.: Ю.С. Шемшученка, О.Ф. Андрійко. К.: Інститут держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2011. 448 с.
25. Колпаков В.К. Адміністративно-правові відносини: поняття та види. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2013. №1. с.101-104. URL: http://www.lsej.org.ua/1_2013/ukr/Kolpakov.pdf
26. Про засудження комуністичного та націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів в Україні та заборону пропаганди їхньої символіки: Закон України від 09 квітня 2015 р. № 317-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 26. ст.219.
27. Про Національний орган інтелектуальної власності: розпорядження Кабінету Міністрів України від 13 жовтня 2020 року № 1267-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1267-2020-%D1%80#Text>
28. Науково-практичний коментар Цивільного кодексу України [Текст]: у 2 т. / ред. О. В. Дзера [та ін.]. 3-тє вид., перероб. і допов. Київ : Юрінком Інтер, 2008. Т. 1 / Н. С. Кузнецова [та ін.]. 2008. 831 с.